

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**на дисертаційну роботу Карабанова Євгена Олексійовича
«Оптимізація професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх
фахівців агропромислового виробництва», представлену на здобуття
наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за
спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп
населення**

Актуальність обраної теми дисертації. Однією з сучасних проблем системи підготовки фахівців у вищих навчальних закладах є інтенсифікація процесу навчання, психічна насиченість занять, недостатній обсяг рухової активності, і як наслідок, недостатній рівень розвитку фізичної підготовленості, стану здоров'я, професійної трудової діяльності спеціалістів необхідного профілю (С.І. Присяжнюк, 2008; Л.П. Пилипей, 2014; Т.Ю. Круцевич, 2016).

Однією з головних складових підготовки студентів у ВНЗ є процес професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) до майбутньої трудової діяльності, яка сприяє формуванню необхідних фізичних і психічних якостей, рухових навиків стосовно профілю майбутньої професії (Р.Т. Раєвський, С.М. Канішевський 2010; Н.Н. Завидівська, 2014; Ю.О. Остапенко, 2016).

Найважливішу роль у вирішенні цієї проблеми здобуває підвищення прикладного значення фізичного виховання у вищих навчальних закладах, за рахунок впровадження інноваційних методик, нетрадиційних видів спорту, впровадження елементів різних видів спорту у процес фізичного виховання, що стане запорукою фізичної надійності, активної життєдіяльності та готовності випускників до високопродуктивної праці за обраною спеціальністю і є важливим державним завданням вирішення якого відповідає інтересам сучасної молоді.

Науковий пошук Карабанова Євгена Олексійовича є логічним продовженням досліджень з актуальних питань щодо удосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки.

Згідно даних наукового дослідження, одним із ефективних чинників оптимізації професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців агропромислового виробництва можуть бути засоби гирьового спорту, які суттєво відрізняються від інших видів спорту доступністю, простотою, широким віковим діапазоном, низьким рівнем травматизму, можливістю занять упродовж усього життя.

Особливістю представленої роботи є те, що здобувач не тільки вирішує проблему вдосконалення якості процесу ППФП фахівців агропромислового комплексу, а й неодноразово ставить питання щодо збільшення навчальних годин на предмет фізичне виховання, що є актуальним в умовах сьогодення.

Зв'язок роботи з науковими програмами і темами. Дисертаційна робота є частиною наукових програм факультету фізичного виховання Запорізького національного університету та виконана у межах теми «Основні напрями формування здорового способу життя різних верст населення України засобами фізичної культури, спорту і туризму» (номер державної реєстрації 0111U007743) на 2011-2016 рр. Роль автора у виконанні наукової теми полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці програми професійно-прикладної фізичної підготовки студентів агротехнологічних навчальних закладів III-IV рівня акредитації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження носять об'єктивний характер за кількістю досліджуваних, використаних методів і тривалістю експерименту.

Дисертантом досліджено в рамках констатуючого експерименту 244 студента віком від 17 до 23 років, у формувальному взяв участь 41 студент, з них до контрольної групи увійшли 21 особа, до експериментальної 20 осіб.

Відповідно до мети й завдань експерименту, дослідження проходило у три етапи на базі Таврійського державного агротехнологічного університету (Мелітополь), Херсонського державного аграрного університету, Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету.

Перший етап (2009-2010 рр.) був спрямований на пошук і вивчення наукової літератури, публікацій, і наукових досліджень з метою з'ясування стану та дієвості чинної системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах; визначення причин недостатньої її результативності; пошуку ефективних засобів удосконалення фізичної підготовленості студентів аграрних університетів, конкретизації напрямку проведення дослідження. Визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, обґрунтовано методи досліджень. Проведено констатуючий експеримент, спрямований на визначення рівня фізичного розвитку, фізичного здоров'я, фізичної підготовленості та розвитку професійно-важливих якостей студентів.

Другий етап (2010-2015 р.) – обґрунтовано та розроблено зміст програми професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва засобами гирьового спорту. З метою експериментальної перевірки ефективності впливу розробленої програми на розвиток професійно-важливих якостей студентів проведено формувальний експеримент.

На *третьому етапі* (2015-2016 р.) проведено аналіз і узагальнення результатів дослідження, які були впроваджені в процес фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів, апробація матеріалів дослідження відбувалась через опублікування наукових статей, доповідей на конференціях та оформлення тексту дисертації. Також завданням цього етапу було підбиття

підсумків дослідження, формулювання висновків, підготовка практичних рекомендацій, редагування тексту дисертації.

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити програму професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва, що забезпечує необхідну фізичну готовність до продуктивної праці та активної життєдіяльності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих агротехнологічних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації.

2. Визначити професійно важливі психофізіологічні та фізичні якості, що забезпечують виконання професійної діяльності фахівців агротехнологічних спеціальностей.

3. Обґрунтувати й розробити програму професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва з використанням засобів гирьового спорту.

4. Експериментально перевірити ефективність програми професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва з використанням гирьового спорту.

Об'єкт дослідження: професійно-прикладна фізична підготовка студентів вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації агропромислового профілю.

Предмет дослідження: вплив занять гирьовим спортом на рівень професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва.

Наукова новизна отриманих даних полягає в тому, що автором вперше:

- виділено такі провідні психофізіологічні й фізичні якості, що забезпечують успішну професійну діяльність інженерів-механіків агропромислового виробництва: високий рівень розвитку психомоторних реакцій, розумової та фізичної працездатності, комунікабельність, координація рухів, рівновага, точна диференціація часових, силових і просторових параметрів, високий рівень розвитку сили, загальної та силовой витривалості;

- експериментально доведено позитивний вплив засобів гирьового спорту на підвищення рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості, фізичного здоров'я, формування професійно важливих психофізіологічних якостей інженерів-механіків агропромислового виробництва як під час навчання у вищому навчальному закладі III-IV рівнів акредитації, так і у виробничій діяльності;

- обґрунтовано зміст програми вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків засобами гирьового спорту, що є необхідним у їхній майбутній професійній діяльності;

- доповнено дані щодо поетапного формування професійно провідних фізичних якостей студентів засобами окремих видів спорту протягом навчання у вищих навчальних закладах;

- набули подальшого розвитку дані про стан здоров'я, фізичний розвиток, фізичну підготовленість, рівень функціональних можливостей організму студентів вищих навчальних закладів.

Практична значущість результатів дослідження полягає в упровадженні в практику професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва засобів гирьового спорту.

Використання експериментальної програми професійно-прикладної фізичної підготовки в умовах кредитно-модульної системи дозволило студентам опанувати вміннями й навичками, що необхідні для самостійних занять гирьовим спортом. Розроблено навчально-методичний посібник “Гирьовий спорт в системі фізичної підготовки студентів”, методичні рекомендації щодо покращення функціонального стану студентів та “Щоденник гирьовика” для самостійних занять гирьовим спортом.

Результати дослідження впроваджено в Таврійському державному агротехнологічному університеті, Дніпропетровському державному аграрно-економічному університеті, Херсонському державному аграрному університеті, ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, Запорізькому національному університеті, що підтверджується відповідними актами.

Особистий внесок здобувача у спільних публікаціях полягає у збиранні первинної інформації, обробці й аналізі результатів дослідження, опису змістовної частини та висновків.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження представлені на XVII Міжнародній науковій конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2013); V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму» (Запоріжжя, 2013); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді» (Бердянськ, 2013); Ist International Academic Conference «Science and Education in Australia, America and Eurasia: Fundamental and Applied Science» (Australia, Melbourne, 25 June 2014); загально-університетських конференціях «Науковий потенціал Запорізького національного університету» (Запоріжжя, 2011-2016р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 16 наукових працях, серед яких 7- у фахових виданнях України, 3 увійшли до міжнародних наукометричних баз, 7 публікацій апробаційного характеру і 2 – навчально-методичне видання.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел і 10 додатків. Текст дисертації викладено на 323 сторінках комп'ютерного набору. Цифрові дані подано у 33 таблицях та ілюстровано 19 рисунками. У роботі використано 283 літературних джерел, 8 з яких – іноземними мовами.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи; особистий внесок автора; представлено дані апробації роботи та впровадження результатів у практику; визначено кількість публікацій.

У першому розділі **«Вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих агротехнологічних навчальних закладів засобами спорту»** проаналізовано та узагальнено результати провідних науковців із проблем професійно-прикладної фізичної підготовки у вищих навчальних закладах, висвітлено теоретичні основи професійно-прикладної фізичної підготовки, її значення для формування майбутнього фахівця.

Визначено, те, що аналіз сучасних програм фізичного виховання агротехнологічних університетів показав, що наявні сьогодні засоби та методи професійно-прикладної фізичної підготовки не повною мірою сприяють формуванню готовності майбутнього фахівця до виробничої діяльності.

З'ясовано, що застосування прикладних фізичних вправ повинно сприяти розвитку таких фізичних і спеціальних якостей, які необхідні майбутнім фахівцям агропромислового виробництва.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** подано відомості про використані методи, етапи виконання завдань, досліджуваний контингент, а також надано інформацію про організацію дослідження.

У третьому розділі **«Характеристика професійно важливих фізичних та психофізичних якостей фахівців агропромислового виробництва»** визначено професійно важливі фізичні та психофізичні якості майбутніх інженерів-механіків, з'ясовано чинники, які впливають на фізичний стан фахівця агропромислового виробництва.

Висвітлено, що виробнича діяльність сучасного фахівця агропромислового виробництва проходить в складних умовах під негативним впливом факторів зовнішнього середовища впливом (постійних перепадах температури, практична діяльність відбувається на відкритому повітрі підвищеної вологості, різких коливань атмосферного тиску, сильного вітру, запиленості, загазованості повітря шкідливими хімічними речовинами, частого піднімання та перенесення великих вантажів, загальної і місцевої вібрації, шуму, генерованого різними механізмами, перенапруження та травматизації нервово-м'язового та опорно-рухового апаратів), що призводить до певних

захворювань (радикуліт, вібраційна хвороба, професійна туговухість, а також різні патологічні процеси опорно-рухового апарата).

Результати проведеного констатуючого експерименту свідчать про низький рівень фізичної підготовленості студентів. За експрес-оцінкою встановлено, що 61,9 % студентів-першокурсників мають низький та 38,1 % – нижче за середній рівень фізичного здоров'я.

З метою визначення рівня професійно-прикладної фізичної підготовки студентів застосовувався інтегральний показник, який визначався сумарною кількістю отриманих балів з урахуванням показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості, психофізіологічної та психофізичної підготовленості, рівня здоров'я. За 12-ти бальною шкалою були розроблені критерії та рівні ППФП (низький, нижчий за середній, середній, вищий за середній, високий).

Середній інтегральний показник в абсолютних величинах професійно-прикладної фізичної підготовки студентів чоловічої статі 1-2 курсів був в межах 19-20 балів. Отримані результати дають підставу стверджувати про низький рівень професійно-прикладної фізичної підготовки й неготовності випускників до високопродуктивної праці в сучасному агропромисловому виробництві.

Отримані на цьому етапі дослідження результати дають підставу для впровадження нових форм, методів та засобів, інноваційних технологій в професійно-прикладну фізичну підготовку студентів.

У четвертому розділі **«Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності програми вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва засобами гирьового спорту»** подано експериментальну програму професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва засобами гирьового спорту та проведено формувальний експеримент з метою перевірки її ефективності.

Перевірка здійснювалась у процесі порівняльного педагогічного експерименту за критеріями, що характеризують показники професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва засобами гирьового спорту.

Проведення формувального експерименту зі студентами 1-5 курсів механіко-технологічного факультету тривало в період з вересня 2010 до травня 2015 року. На початку дослідження контрольна (n=21) та експериментальна (n=20) групи не мали достовірних відмінностей за досліджуваними показниками ($p > 0,05$). Усі студенти чоловічої статі за станом здоров'я належали до основної медичної групи.

Річний цикл програми з професійно-прикладної фізичної підготовки для обох груп розрахований на 128 годин, 4 змістові кредити, які передбачають поточний і підсумковий модульний контроль. Заняття у групах проводилися

двічі на тиждень по 2 академічні години.

Тестування студентів здійснювалося на навчально-тренувальній базі Таврійського державного агротехнологічного університету (м. Мелітополь). Студенти контрольної групи на 1-2 курсах займалася згідно з навчальною програмою дисципліни, що забезпечує активність та фізичний розвиток за вибором студентів, а впродовж наступних трьох років (3-5 курси) – у такому ж обсязі під час секційних занять футболом. Студенти експериментальної групи (20 осіб) займалися за авторською програмою професійно-прикладної фізичної підготовки з використанням засобів гирьового спорту, спрямованих на розвиток професійно важливих якостей.

Отримані результати формувального експерименту свідчать про високу ефективність розробленої програми професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців агропромислового виробництва засобами гирьового спорту, застосування якої сприяло суттєвому покращенню їх фізичного розвитку, фізичного здоров'я, фізичної та психофізичної підготовленості під час навчання та збереження високого рівня цих показників протягом подальшої виробничої діяльності. Це дає підставу рекомендувати розроблену експериментальну програму для практичного використання в процесі підготовки інженерів-механіків агропромислового виробництва.

У п'ятому розділі дисертації **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** підбито підсумки виконаного дослідження та представлено три групи даних: ті, що підтверджують, доповнюють наявні результати та абсолютно нові з проблеми дослідження, які окреслюють ступінь вирішення завдань дисертаційної роботи.

Підтверджено дані про низький рівень фізичного розвитку (Г.В. Коробейніков, І.А. Сасук, 2010; Т.Ю. Круцевич, 2009; Ю.О. Остапенко, 2016); фізичного здоров'я студентів (Н.В. Москаленко, 2012; Т.Б. Серорез, 2013); фізичної підготовленості майбутніх фахівців агропромислового виробництва (Н.Д. Сторчевий, 2004; Е.А. Остапенко, 2006; В.М. Хомич, 2009) і вказують на необхідність оптимізації фізичного виховання у вищих агротехнологічних навчальних закладах III- IV рівня акредитації.

Доповнено дані професіографічних досліджень (В.П. Краснов, 2000; В.М. Хомич, 2009; А.В. Шумський, 2012) фахівців агропромислового виробництва; дані (І.Р. Бондар, 2000; А.І. Драчук, 2001; К.В. Пронтенко, 2009) щодо поетапного формування професійно провідних фізичних якостей студентів засобами окремих видів спорту протягом навчання у вищих навчальних закладах.

Уперше розроблено зміст експериментальної програми професійно-прикладної фізичної підготовки, спрямованої на покращення фізичного розвитку, фізичної підготовленості, фізичного здоров'я, професійно важливих психофізіологічних якостей інженерів-механіків агропромислового

виробництва засобами гирьового спорту як під час навчання у вищому навчальному закладі III-IV рівнів акредитації, так і в умовах виробничої діяльності.

Висновки відповідають завданням дослідження.

Дискусійні питання та зауваження. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження **Карабанова Євгена Олексійовича за темою «Оптимізація професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців агропромислового виробництва»** варто зазначити деякі зауваження.

1. В роботі зустрічаються незначні орфографічні та технічні помилки (ст.26, 27, 33, 47, 63), неточності у посиланні на авторів (ст.7,45,21,33,39).

2. У першому розділі «Вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих агротехнологічних навчальних закладів засобами спорту» відсутня інформація відносно особливостей проведення занять за даною методикою з жіночим контингентом.

3. В описі педагогічного експерименту 2.1.4. не надано даних про вік або курс навчання і те, що на початок проведення педагогічного експерименту групи не мали достовірних відмінностей у досліджуваних показниках.

4. У таблиці 2.3 Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я за автором Г.Л. Апанасенко невірно вказано загальну оцінку за всіма рівнями.

5. У розділі 2.2.9. відсутній опис індексів сили, життєвого індексу результати яких представлено у роботі.

6. У таблиці 3.2 стор.105 у човниковому бігові 4 x 9 м. представлені надто дуже низькі результати з човникового бігу (14.6 - 14.9 сек.).

7. Робота була б більш змістовною, якби дисертант у III розділі скористався матеріалами опису професійно-важливих якостей природничо-аграрної групи спеціальностей за автором Л.П.Пилипеєм.

8. У третьому розділі на стор. 104 у тестах з фізичної підготовленості з бігу на 100 і 3000 м. не вказано часові характеристики, так у роботі значиться біг 100 м., а потрібно вказати біг 100 м.,сек., відповідно у тестові з бігу на 3000 м., потрібно зазначити біг 3000 м.,хв.,сек..

Висловлені зауваження й побажання не зменшують наукової цінності і рівня дисертаційного дослідження і будуть враховані автором у подальшій роботі.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Карабанова Євгена Олексійовича за темою **«Оптимізація професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців агропромислового виробництва»** є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має вагомим теоретичне і прикладне значення для якісної організації навчального процесу фізичного виховання в вищих агротехнологічних навчальних закладах і заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам пп. 11 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 липня 2013 року № 567, а її

автор Карabanов Євген Олексійович заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних верст населення.

Офіційний опонент:
кандидат наук з фізичного
виховання і спорту,
старший викладач кафедри
фізичного виховання і спорту СумДУ

Ю.О. Остапенко

Підпис Остапенко Ю.О. засвідчую

Начальник відділу кадрів _____

О.Є. Крупіна

« 09 » 06 2017 р.